

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

ՈՐՈՇՈՒՄ №- 122

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ
ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾՈՂ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի Հանրապետության դատարանների նախագահների խորհուրդը, ղեկավարվելով «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 22.1-րդ հոդվածով, Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով,

ՈՐՈՇԵՑ

1. Հաստատել Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի դատարանների կողմից կայացվող վճռի կառուցվածքը և ուղեցույցը՝ համաձայն հավելված 1-ի:

2. Հաստատել Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի դատարանների կողմից կայացվող դատավճռի կառուցվածքը՝ համաձայն հավելված 2-ի:

3. Առաջին ատյանի դատարանների գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերում որպես տառաճ կիրառել «Arial Armenian», տառաչափը՝ 12, էջի չափսերը՝ A4, լուսանցքը վերևից և ներքևից՝ 2սմ, ձախից՝ 3սմ, աջից՝ 1 սմ, տողերի միջև հեռավորությունը՝ 1 միավոր:

4. Առաջին ատյանի դատարանների գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերում չեն թույլատրվում հապավումները, սակայն հնարավոր է պայմանական

անունների օգտագործումը (օրինակ՝ «ԱրմենԹել» փակ բաժնետիրական ընկերություն (այսուհետ նաև՝ Ընկերություն կամ «ԱրմենԹել» ՓԲԸ)): Օտար լեզվով անվանումները պետք է նշվեն նաև հայերեն տառադարձությամբ:

5. Առաջին ատյանի դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի յուրաքանչյուր բաժին, ելնելով շարադրվող մտքի տրամաբանական կապից, կարող է արաբական թվերով բաժանվել առանձին ենթաբաժինների: Այդ դեպքում ենթաբաժինը նշվում է առանձին պարբերության տեսքով, իսկ համարակալումը պետք է ներառի բաժնի համարը և այդ բաժնում պարբերության հերթական համարը:

6. Առաջին ատյանի դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի էջերը համարակալվում են:

**Հայաստանի Հանրապետության
վճռաբեկ դատարանի նախագահ**

Հ.ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

**2008թ. հունիսի 13
ք.Երևան**

Հավելված 1
Հայաստանի Հանրապետության
դատարանների նախագահների
խորհրդի 2008թ. հունիսի 13-ի թիվ 122
որոշման

**Առաջին ատյանի դատարանի կողմից քաղաքացիական գործով
կայացվող վերջնական դատական ակտի կառուցվածք և ուղեցույց**

**I
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔ**

Առաջին ատյանի դատարանի վճռի կառուցվածքը հետևյալն է.

Ներածական մաս

Նկարագրական մաս

1. դատավարական նախապատմություն
2. հայցվորի դիրքորոշում
3. պատասխանողի դիրքորոշում
4. երրորդ անձի դիրքորոշում
5. հակընդդեմ հայցվորի և հակընդդեմ հայցով պատասխանողի
դիրքորոշումներ

Պատճառաբանական մաս

1. գործի փաստեր
 - չվիճարկվող փաստեր
 - փաստեր, որոնք ապացուցման ենթակա չեն

- ապացուցման ենթակա փաստեր
- 2. կիրառելի իրավունք
- 3. իրավական հարցեր (խնդիրներ)
- 4. վերլուծություն

Եզրափակիչ մաս

1. վեճի լուծման վերաբերյալ վերջնական եզրակացություն
2. դատական ծախսերի բաշխում
3. վճռի բողոքարկման կարգ

II

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

Վճիռը կազմվում է հետևյալ ուղեցույցների համաձայն.

Համարակալում և վերնագրում

Մասերը, բացի Ներածական և Եզրափակիչ մասերից, համարակալվում են հռոմեական թվերով: Մասերը որպես կանոն չեն վերնագրվում: Մասերի համարակալումը կատարվում է էջի կենտրոնում, տարանջատվում է դատական ակտի տեքստի նախորդող և հետագա շարադրանքից մեկական տողով:

Բաժինները վերնագրվում են ընդգծմամբ: Բաժնի համարակալումն իրականացվում է տվյալ մասում նրա հերթական համարով:

Ներածական մաս

Ֆորմատը և բովանդակությունը. էջի վերին կենտրոնական մասում տեղակայվում է Հայաստանի Հանրապետության զինանշանի պատկերը. բարձրությունը՝ 2,73սմ, լայնությունը՝ 2,84սմ, իսկ վերին աջ կողմում նշվում է քաղաքացիական գործի համարը:

Զինանշանից 1սմ ներքև՝ էջի կենտրոնական մասում, մեծատառերով գրվում է «վճիռ» բառը, իսկ հաջորդ տողի կենտրոնում մեծատառերով գրվում է «Հանուն Հայաստանի Հանրապետության» բառակապակցությունը:

Հաջորդ տողի ձախ կողմում նշվում է վճռի հրապարակման օրը, ամիսը, տարեթիվը, իսկ աջ կողմում՝ վճռի հրապարակման վայրը:

Բաց թողնելով մեկ տող՝ էջի կենտրոնում նշվում է վճիռ կայացրած դատարանի անվանումը, այնուհետև հաջորդող տողերում նշվում են դատարանի կազմի և մասնակիցների վերաբերյալ տեղեկությունները՝ հետևյալ կերպ.

«նախագահությամբ՝ դատավոր [դատավորի անունն ու ազգանունը],

քարտուղարությամբ՝ [նիստի քարտուղարի անունն ու ազգանունը],

մասնակցությամբ՝ այս մասում նշվում են գործին մասնակցող անձանց տվյալները՝ յուրաքանչյուրինը՝ նոր տողից»:

Հաջորդ տողում նշվում է, թե ինչ գործ է դատարանը քննության առել՝ հետևյալ կերպ.

«քննելով քաղաքացիական գործն ըստ հայցի (դիմումի) [հայցվորի անունն ու ազգանունը կամ անվանումը] ընդդեմ [պատասխանողի անունն ու ազգանունը կամ անվանումը] [պահանջի համառոտ բնույթը] պահանջի վերաբերյալ»:

Բաց թողնելով մեկ տող՝ էջի կենտրոնում տեղադրվում է «ՊԱՐԶԵՑ» բառը՝ մեծատառերով:

Նկարագրական մաս

Բովանդակությունը. նկարագրական մասում դատարանի նախընտրած հերթականությամբ շարադրվում են.

1. դատավարական նախապատմությունը
2. հայցվորի դիրքորոշումը
3. պատասխանողի դիրքորոշումը
4. երրորդ անձի դիրքորոշումը
5. հակընդդեմ հայցվորի և հակընդդեմ հայցով պատասխանողի դիրքորոշումները

1. Դատավարական նախապատմությունը

Այս բաժնում անհրաժեշտ մանրամասներով նշվում է, թե հայցվորը ե՞րբ է դիմել դատարան, և ե՞րբ է հայցը վարույթ ընդունվել, արդյո՞ք պատասխան կամ հակընդդեմ հայց ներկայացվել է (ե՞րբ), թե՛ ոչ, ներգրավվել են արդյո՞ք երրորդ անձինք,

նախապատրաստվել է արդյո՞ք գործը դատաքննության ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 22² գլխի կանոնների համաձայն:

Եթե տեղի է ունեցել կողմի փոխարինում (իրավահաջորդության, անպատշաճության հիմքով), ապա՝ նշում այդ մասին՝ անհրաժեշտ մանրամասներով:

Եթե գործն ամբողջությամբ կամ որևէ մասով քննվում է ոչ առաջին անգամ (ամբողջությամբ կամ մասնակի բեկանումից հետո, նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով), ապա համառոտ նկարագրվում է նաև համապատասխան դատավարական նախապատմությունը:

2. Հայցվորի դիրքորոշումը

Այս բաժնում դատարանի նախընտրած հերթականությամբ շարադրվում են.

- պահանջի փաստական հիմքերը, ուր հնարավորինս սեղմ շարադրվում են այն հիմնական փաստերը, որոնք առաջադրել է հայցվորը,
- յուրաքանչյուր առանձին պահանջի իրավական հիմքերն ու հիմնավորումները, ուր շարադրվում են օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերը, որոնք հայցվորի պահանջի հիմքում են,
- յուրաքանչյուր պահանջի առարկան, ուր շարադրվում է, թե հայցվորն ի՞նչ է պահանջում յուրաքանչյուր հիմքով,
- էական նշանակություն ունեցող միջնորդություններ:

3. Պատասխանողի դիրքորոշումը

Այս բաժնում դատարանի նախընտրած հերթականությամբ շարադրվում են (եթե պատասխան ներկայացված է, իսկ եթե պատասխան չի ներկայացվել, ապա՝ նշում այդ մասին).

- պահանջի փաստական հիմքերից յուրաքանչյուրի դեմ բերված առարկությունները, եթե պատասխանողը ժխտում է հայցվորի առաջադրած փաստերը («ժխտող առարկություն»),
- առարկության փաստական հիմքերը, ուր հնարավորինս սեղմ շարադրվում են այն հիմնական փաստերը, որոնք առաջադրել է պատասխանողը («պոզիտիվ առարկություն»),
- պատասխանողի փաստարկները պահանջի իրավական հիմնավորման վերաբերյալ՝ յուրաքանչյուր հիմքի մասով առանձին,
- պատասխանողի կողմից առաջադրված լրացուցիչ իրավական հիմքերը,

- դիրքորոշումը հայցվորի պահանջի վերաբերյալ,
- էական նշանակություն ունեցող միջնորդությունները:

4. Երրորդ անձի դիրքորոշումը

Երրորդ անձի դիրքորոշումը շարադրվում է ըստ հայցվորի կամ պատասխանողի դիրքորոշման կետերի, կախված այն հանգամանքից՝ երրորդ անձն ինքնուրույն պահանջ ներկայացնում է, թե հանդես է գալիս պատասխանողի կողմում:

5. Հակընդդեմ հայցվորի և հակընդդեմ հայցով պատասխանողի դիրքորոշումները

Հակընդդեմ հայցի առկայության դեպքում վճռում պետք է ներկայացվեն նաև հակընդդեմ հայցվորի և պատասխանողի դիրքորոշումները՝ վերոգրյալ բաժինների կարգով: Ընդ որում, հակընդդեմ հայցվորի և պատասխանողի դիրքորոշումները կարող են նկարագրվել ինչպես առանձին, այնպես էլ համապատասխանաբար պատասխանողի և հայցվորի դիրքորոշումների հետ միասին:

Պատճառաբանական մաս

Բովանդակությունը. պատճառաբանական մասում շարադրվում են.

1. գործի փաստերը,
2. կիրառելի իրավունքը (իրավական հիմքերը),
3. իրավական հարցերը (խնդիրները),
4. յուրաքանչյուր իրավական հարցի վերլուծությունը,
5. յուրաքանչյուր իրավական հարցի վերաբերյալ իրավական եզրակացությունը:

1. Գործի փաստերը

Այս բաժնում դատարանի նախընտրած հերթականությամբ շարադրվում են այն փաստերը, որոնք դատարանը հիմք է ընդունում իր վճռի համար: Դրանք են.

Ա. չվիճարկվող փաստերը,

Բ. փաստեր, որոնք ապացուցելու պարտականությունից կողմն ազատվում է,

Գ. ապացուցման ենթակա փաստեր:

Ա. Չվիճարկվող փաստերը

Հասկացությունը. չվիճարկվող է այն փաստը, որը մի կողմն առաջադրել է, իսկ հակառակ կողմը՝ ընդունել այն իր կողմից ներկայացված դատավարական փաստաթղթով կամ դատական նիստի ընթացքում արված հայտարարությամբ կամ չի առարկել այդ փաստին որոշակի ժամկետում, եթե տվյալ ժամկետում

պարտավոր էր առարկություն ներկայացնել (ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի, 95-րդ հոդված):

Շրջանակը որոշելը. չվիճարկվող փաստերի շրջանակը որոշվում է գործը դատաքննությանը նախապատրաստելու ընթացքում՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 149.8-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի համաձայն, ապացուցում պահանջող փաստերի շրջանակը որոշելիս: Դատարանը կարող է իր նախաձեռնությամբ կամ կողմի միջնորդությամբ հանել տվյալ փաստն ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակից նաև դատաքննության ընթացքում, եթե փաստին հակառակվող կողմն ընդունում է տվյալ փաստը դատաքննության ընթացքում, և տվյալ փաստին չի հակառակվում գործին մասնակցող անձանցից ոչ մեկը:

Շարադրանքի կանոնները. նման փաստերը դատարանի կողմից չեն հաստատվում (ապացուցված չեն համարվում), սակայն հիմք են ընդունվում վեճի լուծման համար: Բացառություն են կազմում այն չվիճարկվող փաստերը, որոնք ապացուցելը դատարանն անհրաժեշտ է համարում՝ ելնելով արդարադատության շահերից (փաստեր, որոնց անարժանահավատությունն առերևույթ ակնհայտ է կամ, որոնք պահանջը քննելու նախապայման են համարվում, օրինակ՝ համատեղ սեփականատեր լինելու հանգամանքը կողմերին համատեղ սեփականության իրավունքով պատկանող գույքը բաժանելու պահանջը քննելու համար), որի պարագայում դրանք ներառվում են ապացուցման ենթակա փաստերի թվում, և բաշխվում է դրանց ապացուցման բեռը:

Բ. Փաստերը, որոնք ապացուցման ենթակա չեն

Հասկացությունը. ապացուցման ենթակա չէ այն փաստը, որն ապացուցելու պարտականությունից կողմն ազատված է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի ուժով (հանրահայտ և նախադատելի փաստեր), թեկուզև նման փաստը վիճարկվել է:

Շրջանակը որոշելը. այն փաստերի շրջանակը, որոնք ապացուցման ենթակա չեն որոշվում է գործը դատաքննությանը նախապատրաստելու ընթացքում՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 149.8-րդ

հողվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի համաձայն ապացուցում պահանջող փաստերը որոշելիս: Միաժամանակ դատարանը կաշկանդված չէ որևէ փաստ ապացուցման ոչ ենթակա համարելու դատավարության որևէ փուլում՝ մինչև դատաքննության ավարտը:

Շարադրանքի կանոնները. նման փաստերը դատարանի կողմից չեն հաստատվում (չեն ապացուցվել), սակայն հիմք են ընդունվում վեճի լուծման համար: Այս ենթաբաժնում պետք է մատնանշվեն այն ապացույցները, որոնցով հիմնավորվում է հիշյալ հողվածով սահմանված որևէ հիմքի կիրառումը: Փաստը տվյալ դատական տարածքում (տվյալ դատարանին ընդդատյա տարածքում) հանրահայտ լինելու մասին դատարանի եզրակացությունը կարող է արվել առանց որևէ ապացույցի, եթե դրա հանրահայտության հանգամանքը դատարանին հայտնի է: Այն փաստը, որը դատարանը հանրահայտ է համարում, կարող է հիմք ընդունվել վեճի լուծման համար, անգամ եթե կողմերից որևէ մեկն այդ փաստը չի առաջադրել, պայմանով, որ նման փաստի առկայությունը կարող էր խելամտորեն ենթադրվել:

Գ. Ապացուցման ենթակա փաստերը

Հասկացությունը. ապացուցման ենթակա է գործին մասնակցող անձի առաջադրած յուրաքանչյուր փաստ, բացառությամբ Ա և Բ կետերով նախատեսված փաստերի:

Շրջանակը որոշելը. ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակը որոշվում է գործը դատաքննությանը նախապատրաստելու ընթացքում՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 149.8-րդ հոդվածի 2-րդ կետի 5-րդ ենթակետի համաձայն ապացուցում պահանջող փաստերը որոշելիս կամ մինչև դատաքննությունը:

Շարադրանքի կանոնները. այս ենթաբաժնում ապացուցման ենթակա յուրաքանչյուր փաստի վերաբերյալ դատարանի նախընտրած հերթականությամբ պետք է.

- շարադրվի բուն փաստը, որն առաջադրել է կողմը,
- պատճառաբանվի, թե ո՞վ է կրում դրա ապացուցման պարտականությունը (բեռը) և օրենքի ո՞ր նորմի համաձայն,

- դատարանի կողմից գնահատվի յուրաքանչյուր **հետազոտված ապացույց՝** ու **կողմի փաստարկ** տվյալ ապացույցի ապացուցողական նշանակության մասին՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 53-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան,
- ներառի դատարանի եզրակացությունը տվյալ փաստի վերաբերյալ, շարադրելով՝
 - փաստ, որը դատարանն ապացուցված է համարում և հաստատում է,
 - շարադրելով փաստը, որը դատարանը համարում է չապացուցված:

2. Կիրառելի իրավունքը (իրավական հիմքերը)

Ի՞նչն է վկայակոչվում. վկայակոչվում են օրենքները, միջազգային պայմանագրերը և այլ իրավական ակտերը:

Հաշվի առնելով, որ դատական ակտերը նոր իրավական նորմեր չեն սահմանում, այլ ընդամենն օգնում են միատեսակ մեկնաբանել և կիրառել իրավունքի այս կամ այն նորմը, նախադեպային նշանակություն ունեցող դատական ակտերը չեն վկայակոչվում:

Ո՞ր նորմերն են վկայակոչվում. այս բաժնում վկայակոչվում են իրավական այն նորմերը, որոնք դատարանը կիրառելու է:

Ամեն դեպքում վճռի հիմքում կարող են դրվել միայն այն իրավական հիմքերը, որոնք քննարկվել են դատարանում, այն է՝ հիմքեր, որոնց կիրառման կամ կիրառումը մերժելու վերաբերյալ կողմերը հնարավորություն են ունեցել իրենց կարծիքը ներկայացնելու դատարանին՝ փաստարկելով, թե ինչու՞ դատարանը պետք է ընդունի իրենց դիրքորոշումը և չընդունի հակառակորդին: Կողմը համարվում է նման հնարավորություն ունեցած, եթե պատշաճ կերպով ծանուցվել է այն նիստի վայրի և ժամանակի մասին, որի ընթացքում տվյալ իրավական հիմքերը նախատեսվում էր քննարկել:

Ինչպե՞ս են վկայակոչվում իրավական հիմքերը. իրավական հիմքերը վկայակոչվում են՝ նշելով տվյալ նորմը սահմանող ակտի անվանումը, տվյալ նորմի համարն ակտի համարակալման համակարգում՝ փակագծերում հղում կատարելով

տվյալ իրավական նորմի պաշտոնական աղբյուրին, ուր այդ նորմը հրապարակված է (օրենքների պարագայում նման հղումը ցանկալի է, բայց պարտադիր չէ):

Իրավական նորմի բառացի մեջբերումից պետք է խուսափել, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ վճռում քննարկվելու է տվյալ նորմում պարունակվող բառերի կամ արտահայտությունների նշանակությունը՝ տվյալ նորմը մեկնաբանելու համար կամ այլ նպատակով: Այս դեպքում էլ պետք է մեջբերվի նորմի միայն վերաբերելի մասը:

Ամեն դեպքում պետք է բացառել նորմերի՝ միմյանց հաջորդող բառացի մեջբերումները:

3. Իրավական խնդիրը

Հասկացությունը. իրավական խնդիրը գործի փաստերի և կիրառելի իրավունքի նորմի համադրման արդյունքում ծագող այն հարցադրումն է, որի պատասխանը հանգեցնում է վեճի կամ վեճի լուծման համար անհրաժեշտ նախապայման հանդիսացող հարցի լուծմանը: Նույն գործով կարող են ծագել մեկից ավելի իրավական խնդիրներ:

Ինչպե՞ս որոշել խնդիրը. իրավական խնդիրը որոշելու համար կիրառելի իրավական նորմի(երի) հետ համադրվում են պահանջի կամ առարկության հիմքում դրված էական փաստական հիմքերից յուրաքանչյուրը: Համադրվում են միայն այն փաստերը, որոնք հաստատված են դատարանի կողմից կամ, որոնք դատարանը հիմք է ընդունում որպես չվիճարկված փաստեր կամ փաստեր, որոնց ապացուցման պարտականությունից կողմն ազատված է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի հիմքով:

Ինչպե՞ս ձևակերպել խնդիրը. խնդիրը ձևակերպվում է հարցի ձևով: Որպես կանոն իրավական խնդրի սահմանման համար փաստերի էությունը պետք է շարադրվի համառոտ և անդեմ, իսկ իրավական նորմը՝ միայն այն մասով, որը վերաբերելի է: Այնուհետև իրավական հարցի ձևակերպումը կատարվում է հետևյալ բանաձևով. արդյո՞ք տվյալ փաստի նկատմամբ կիրառելի է իրավական նորմի տվյալ պայմանը կամ արդյո՞ք տվյալ փաստը բավարարում է կիրառելի իրավական նորմի պահանջը:

Օրինակներ

Օրինակ Ա

Հիպոթետիկ գործի փաստերը. հայցվորը խնդրել է պատասխանողից բռնագանձել փոխառությամբ տրված գումարը: Որպես պահանջի հիմնավորում նա ներկայացրել է երկու կողմերի ստորագրությամբ պայմանագիր: Պատասխանողն առարկելով պահանջին՝ ժխտում է իր կողմից փոխառության գումար ստանալու փաստը՝ որպես հիմնավորում վկայակոչելով գումարի հանձնումը հավաստող որևէ ապացույցի բացակայությունը:

Իրավական խնդիրը. արդյո՞ք փոխառության պայմանագիրը համարվում է կնքված, երբ կողմերի միջև ստորագրվել է գրավոր պայմանագիր, սակայն առկա չէ դրամի կամ գույքի հանձնումը հավաստող ապացույց:

Ծանոթություն. Տվյալ դեպքում խնդրում տեղ գտած «փոխառության պայմանագիրը համարվում է կնքված» արտահայտությունն իրավական նորմի (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք, 877-րդ հոդված, 1-ին մաս) դիսպոզիցիայի շարադրանքն է, իսկ մնացյալը՝ փաստի շարադրանքը: Իրավական նորմի պայմանի և փաստերի կապակցումը, դրանց հարցական համադրումն ապահովված է «Արդյո՞ք» հարցական բառի օգտագործմամբ:

Օրինակ Բ

Հիպոթետիկ գործի փաստերը. ըստ օրենքի ժառանգը մահացել է առանց ժառանգությունն ընդունելու: Նրա կինը դիմելով դատարան՝ խնդրել է իրեն ճանաչել ներկայացման իրավունքով իր մահացած ամուսնու՝ ըստ օրենքի հասանելիք ժառանգությունն ընդունած:

Իրավական խնդիրը. արդյո՞ք մինչև ժառանգության բացումը մահացած ըստ օրենքի ժառանգի բաժինը կարող է անցնել մահացած ժառանգի ամուսնուն:

Ծանոթություն. Այս խնդրում կանոնը վերցված է կիրառելի իրավական նորմի հիպոթեզից՝ «մինչև ժառանգության բացումը մահացած ըստ օրենքի ժառանգի բաժինը» և վերաշարադրված է (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք, 1221-րդ հոդված, 1-ին մաս), իսկ մնացյալը՝ փաստի և հարցի շարադրանքն է:

Օրինակ Գ

Հիպոթետիկ գործի փաստերը. անձն առուվաճառքի պայմանագրով գնել է անշարժ գույք: Այդ ձեռք բերված գույքի նկատմամբ իր իրավունքները գրանցելու համար

գործարքից երկու ամիս անց դիմել է Կադաստրի համապատասխան ստորաբաժանմանը: «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի 23-րդ հոդվածով նախատեսված 30-օրյա ժամկետը բաց թողնելու հիմքով Կադաստրի կողմից սեփականության իրավունքի գրանցումը մերժվել է:

Իրավական խնդիրը. արդյո՞ք գործարքի կնքելու պահից 30-օրյա ժամկետի լրանալը հիմք է անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի գրանցումը մերժելու համար:

Ծանոթություն. Տվյալ դեպքում խնդրում տեղ գտած «գործարքի կնքելու պահից 30-օրյա ժամկետ» արտահայտությունն իրավական նորմի հիպոթեզի («Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի 23-րդ հոդվածի 1-ին մաս) պայմանի վերաշարադրանքն է, որը համադրվել է փաստի և հարցի հետ:

4. Վերլուծություն

Բովանդակությունը. այս բաժնում դատարանը ֆորմալ տրամաբանության կանոններին համապատասխան կատարում է յուրաքանչյուր իրավական խնդրի առանձին քննարկում, համադրում է գործի փաստերը կիրառելի իրավական նորմերի հետ և իրավունքի հարցի վերաբերյալ հանգում եզրակացության, քննարկում է գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման հարցը, հանգում է եզրակացությունների:

Մեջբերումները. այս բաժնում իրավական նորմերի բառացի մեջբերումներից հարկ է խուսափել: Նորմի առանձին մաս կարող է բառացի մեջբերվել միայն այն դեպքում, երբ մեկնաբանվելու է այդ մասում պարունակվող որևէ բառ կամ բառակապակցություն:

Նախադեպի կիրառումը. նախադեպային ակտի մեջբերումները պետք է ուղեկցվեն հստակ հղումով տվյալ ակտին՝ նշելով գործի անունը, որոշման ամսաթիվը, ինչպես նաև՝ անդրադառնալ տվյալ նախադեպի կիրառելիության հարցին: Կիրառելիության հարցի շրջանակներում անհրաժեշտ է համառոտակի շարադրել վկայակոչվող գործի փաստերը, համադրել դրանց նմանությունը քննվող գործի փաստերին, որից հետո միայն եզրակացնել նախկին գործով տրված լուծման և դրա պատճառաբանության կիրառելիությունը քննվող գործին: Եթե նախադեպը կիրառելի է, ապա նախադեպային որոշման մեջ տեղ գտած պատճառաբանությունը բառացի վերարտադրելու կարիք չկա. բավարար է վկայակոչել բուն նախադեպային որոշումը, եթե դատարանը չի ցանկանում լրացուցիչ պատճառաբանություն ավելացնել:

Դատական ծախսերը. այս բաժնում դատարանն արձանագրում է ներկայացված հայցադիմումի համար պետական տուրքի վճարված, վճարումը հետաձգված կամ վճարումից ազատված լինելու մասին: Այնուհետև քննարկում է պետական տուրքից զատ այլ դատական ծախսերի առկայության հարցը: Կախված վեճի լուծումից՝ դատարանը եզրահանգումներ է կատարում գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի՝ բավարարված հայցապահանջների չափին համամասնորեն բաշխման վերաբերյալ:

Եզրափակիչ մաս

Բովանդակությունը. եզրափակից մասի սկզբում դատարանը վկայակոչում է վերոգրյալ պատճառաբանությունն ու վճիռ կայացնելու իր իրավասության աղբյուրը (դատավարական նորմերը), որոնցով ղեկավարվելով վճիռ է կայացնում:

Դատական ակտի նախորդող տեքստից բաց թողնելով մեկ տող՝ էջի կենտրոնում տեղադրվում է «ՎՃՌԵՑ» բառը, որից հետո ևս մեկ տող բաց թողնելով շարադրվում է հետևյալը.

1. Վեճի լուծման վերաբերյալ դատարանի վերջնական եզրակացությունը (լուծումը). այս բաժնում նշվում են յուրաքանչյուր հայցապահանջը բավարարելու կամ մերժելու մասին դատարանի եզրակացությունը (լուծումը):

2. Դատական ծախսերի բաշխումը. այս բաժնում նշվում է դատարանի եզրահանգումը գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ:

3. Ծանոթությունները, ուր նշվում է,

որ վճիռը կամովին չկատարելու դեպքում այն կկատարվի դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության միջոցով՝ պարտապանի հաշվին, և

դատական ակտի բողոքարկման ժամկետն ու այն վերադաս դատական ատյանը, ուր կարող է ներկայացվել բողոքը:

Օրինակ՝

«Առաջնորդվելով վերոգրյալ պատճառաբանությամբ և ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 130-րդ, 131-րդ և 134-րդ հոդվածներով, դատարանը

1. Հակոբ Հակոբյանի հայցը բավարարել ամբողջությամբ: Պողոս Պողոսյանից հոգուտ Հակոբ Հակոբյանի բռնագանձել 10.000 ՀՀ դրամ՝ որպես վնասի հատուցում:
2. Պողոս Պողոսյանից հոգուտ Հայաստանի Հանրապետության բռնագանձել 200 ՀՀ դրամ՝ որպես պետական տուրքի գումար:
3. Սույն դատական ակտը կարող է բողոքարկվել ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան՝ հրապարակման պահից մեկամսյա ժամկետում:

Վճիռը կամովին չկատարելու դեպքում այն կկատարվի դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության միջոցով՝ պարտապանի հաշվին:»:

¹ Օսնոթացում. Հետազոտված են համարվում այն ապացույցները, որոնք որևէ կողմ ներկայացրել է դատարանին կամ դատարանը ձեռք է բերել իր նախաձեռնությամբ (բացառությամբ, որոնք դատարանը նախապատրաստական նիստում կամ դատաքննության ժամանակ անթույլատրելի է համարել և հանել է հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից)՝ պայմանով, որ դրանք հետազոտվել են դատաքննության ժամանակ, այն է.

- ապացուցման պարտականություն կրող կողմը հնչեցրել և ներկայացրել է կամ վկայակոչել է նախկինում ներկայացված ապացույցը դատարանին՝ տվյալ ապացույցի թույլատրելիության նախապայմաններն ապահովելով: Դատարանի նախաձեռնությամբ ձեռք բերված ապացույցի պարագայում դատարանն է հնչեցրել տվյալ ապացույցը և ներկայացրել այն կողմերի քննարկմանը: Վկայի ցուցմունքի պարագայում տվյալ կողմը (իսկ դատարանի նախաձեռնությամբ հրավիրված վկայի պարագայում՝ դատարանը) իրականացրել է վկայի ուղղակի հարցաքննություն դատաքննության ժամանակ, եթե կողմերը չեն միջնորդում ընդունել վկայի գրավոր ցուցմունքն ինչպես կա,
- փաստը վիճարկող կողմին ապացույցը ներկայացնելուց հետո հնարավորություն է ընձեռնվել անհրաժեշտ հիմնավորմամբ առարկել այդ ապացույցի թույլատրելիության դեմ, բացառությամբ, եթե տվյալ կողմը հնարավորություն է ունեցել նույն հիմքով առարկել տվյալ ապացույցի դեմ նախապատրաստական նիստի ընթացքում (գրավոր և իրեղեն ապացույցների պարագայում): Նման հնարավորությունը համարվում է ընձեռնված, եթե կողմը պատշաճ ծանուցվել է տվյալ նիստի վայրի և ժամանակի մասին: Ամեն դեպքում ժամանակին առարկելը և իր առարկության հիմքը մատնանշելը կողմի պարտականությունն է: Վկայի ցուցմունքի պարագայում նման առարկությունը պետք է ներկայացված լինի ուղղակի հարցաքննության ժամանակ վկային ուղղված հարցից կամ դրան տրված պատասխանից անմիջապես հետո,
- ապացույցը ներկայացնելիս կամ իր ելույթում ապացուցման բեռ կրող կողմը հնարավորություն է ունեցել փաստարկել դրա ապացուցողական նշանակությունը (կշիռը),
- փաստին հակառակվող կողմն ապացույցը ներկայացնելուց հետո կամ իր ելույթում հնարավորություն է ունեցել հակափաստարկներ ներկայացնել դրա ապացուցողական նշանակության (կշռի) դեմ:

**Վարչական դատարանի կողմից վարչական գործով կայացվող
վերջնական դատական ակտի կառուցվածք**

1. Գործի դատավարական նախապատմությունը.

Այս բաժնում նկարագրվում են՝

ա) հայցի առարկան (հայցապահանջը)

բ) հայցի հիմքը (հիմքերը)

գ) գործի նախապատրաստման փուլի համառոտ վերլուծությունը կամ նկարագրությունը (եթե այդպիսին իրականացվել է)

դ) գործով էական միջնորդությունների և դրանց վերաբերյալ կայացված դատական ակտերի մասին, այլ էական դատավարական գործողությունների մասին

ե) ներկայացված ապացույցների թվարկումը

զ) ապացուցման բեռի բաշխման մասին

է) այլ դատավարական մանրամասներ:

2. Հայցվորի իրավական դիրքորոշումը.

Այս բաժնում նկարագրվում են հայցի վերաբերյալ հիմնավորումները:

3. Պատասխանողի իրավական դիրքորոշումը.

Այս բաժնում նկարագրվում են պատասխանողի հիմնավորումները և առարկությունները:

4. Գործի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող փաստերը և դատական ակտի պատճառաբանությունները.

Այս բաժնում ներկայացվում են՝

ա) հանրահայտ ճանաչված հանգամանքները.

բ) նախադատելի հանգամանքները.

գ) ապացուցման ենթակա հանգամանքները:

Այս ենթաբաժնում նկարագրվում է բուն ապացուցման գործընթացը, այն է՝ ապացուցման բեռի բաշխմանը համահունչ պետք է քննարկել յուրաքանչյուր փաստի առկայության կամ բացակայության հարցը՝ ելնելով ապացույցների հետազոտման և գնահատման ֆորմալ դատավարական կանոններից:

ա) կիրառելի օրենքի և իրավական այլ ակտերի որոշում.

բ) Եվրոպական դատարանի և վճռաբեկ դատարանի կիրառելի նախադեպերի որոշում, եթե այդպիսին կա.

գ) հայցի յուրաքանչյուր հիմքի վերլուծություն վերաբերելի հաստատված փաստերի հիման վրա:

5. Եզրափակիչ մաս.

- հայցի լուծման մասին վերջնական եզրահանգում.
- վճռի բողոքարկման կարգը
- հարկադիր կարգով վճռի կատարման մասին նշում, օրենքով սահմանված դեպքերում:

Առաջին ատյանի դատարանի քրեական գործով կայացվող վերջնական դատական ակտի կառուցվածք

1. Գործի դատավարական նախապատմությունը.

- ա) երբ և ում կողմից է քրեական գործ հարուցվել,
- բ) առաջադրված մեղադրանքի բովանդակությունը,
- գ) երբ է մեղադրական եղրակացությամբ ուղարկվել դատարան,

2. Ապացույցների հետազոտում և գնահատում.

- ա) դատարանի կողմից հաստատված փաստերը,
- բ) այն ապացույցները, որոնց վրա հիմնված են դատարանի հետևությունները,
- գ) այն ապացույցները, որոնք դատարանի կողմից ճանաչվել են անթույլատրելի,
ոչ վերաբերելի կամ ոչ արժանահավատ, եթե այդպիսիք կան,
- դ) առաջադրված մեղադրանքի հետ հակասության դեպքում դատարանի
պատճառաբանությունը,

3. Դատարանի իրավական վերլուծությունները.

- ա) արարքի որակում ՀՀ քրեական օրենսգրքի համապատասխան հոդվածի
հատկանիշներով,
- բ) Եվրոպական դատարանի և /կամ/ Վճռաբեկ դատարանի կիրառելի
նախադեպային մեկնաբանությունների կիրառման որոշում, եթե այդպիսին կա,
- գ) ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 360-րդ հոդվածով թվարկված
հարցերի լուծում,
- դ) դատավարական այն նորմերը, որոնցով դատարանը ղեկավարվել է որոշում
ընդունելիս:

4. Եզրափակիչ մաս.

- ա) դատարանի որոշումները,
- բ) դատավճռի բողոքարկման կարգը:

Արագացված դատաքննությամբ կայացված վերջնական դատական ակտի կառուցվածք

1. Գործի դատավարական նախապատմությունը.

- ա) երբ և ում կողմից է քրեական գործ հարուցվել,
- բ) առաջադրված մեղադրանքի բովանդակությունը
- գ) երբ է մեղադրական եղրակացությամբ ուղարկվել դատարան,

2. Արագացված դատական քննություն.

Գործի քննության ժամանակ դատարանը պետք է պարզի և այս մասում պարտադիր պետք է շարադրի հետևյալ բովանդակությամբ.

«Մինչ դատաքննությունն սկսելն ամբաստանյալ _____-ը միջնորդեց դատական քննությունն անցկացնել արագացված կարգով և հայտարարեց, որ միջնորդությունը ներկայացրել է կամավոր, խորհրդակցել է պաշտպանի հետ, գիտակցում է արագացված կարգով դատաքննություն անցկացնելու հետևանքները, առաջադրված մեղադրանքն իրեն պարզ է, համաձայն է մեղադրանքի հետ:

Դատարանը համոզվելով, որ առկա են ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 375.1-րդ և 375.2-րդ հոդվածներով նախատեսված պայմանները որոշում է կայացրել արագացված կարգով դատական քննություն անցկացնելու մասին:

Դատարանը հիմք ընդունելով մեղադրանքի հիմքում դրված ապացույցները, գտնում է, որ ամբաստանյալ _____-ը կատարել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի _____ հոդվածով նախատեսված արարք:

3. Դատարանի իրավական վերլուծությունները.

- ա) Այս մասում չեն շարադրվում ապացույցները,
- բ) Վճռաբեկ դատարանի կիրառելի նախադեպային մեկնաբանությունների կիրառման որոշում, եթե այդպիսին կա,
- գ) ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 360-րդ հոդվածով թվարկված հարցերի լուծումը հաշվի առնելով 45¹ գլխի կանոնները,
- դ) դատավարական այն նորմերը, որոնցով դատարանը ղեկավարվել է որոշում ընդունելիս:

4.Եզրափակիչ մաս.

ա) դատարանի որոշումները,

բ) դատավճռի բողոքարկման կարգը, որտեղ նշվում է, որ այն չի կարող բողոքարկվել քրեական դատավարության օրենսգրքի 395-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված հիմքով:
